

Науковий керівник: Дракохруст Тетяна Вікторівна д.ю.н., доцент, професор кафедри міжнародного права та міграційної політики Західноукраїнського національного університету.

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Протягом останніх років в Україні та світі відбуваються стрімкі несприятливі зміни стану здоров'я населення, що набули стійкого характеру й мають тенденції до погіршення. Станом на сьогодні в Україні внаслідок воєнного стану, загальної соціально-психологічної напруги суспільства, спричиненої тривалим перебігом військових дій на сході та інших регіонах України, скорочення чисельності населення країни через низький рівень народжуваності, екологічної культури, високий рівень смертності та міграції, особливо важливим є вирішення державою питань соціального захисту дітей з інвалідністю на якісно новому рівні, комплексно з урахуванням як медичних, так і соціальних, психологічних, культурних, економічних та інших аспектів. Зазначені вище обумовлює актуальність даного дослідження.

Соціальний захист дітей-інвалідів є складовою системи соціального захисту осіб з інвалідністю, який полягає у забезпеченні гідного життя дітей інвалідів, а також їх соціалізацію шляхом надання певних соціальних благ (грошові виплати, медична допомога, соціальне обслуговування, лікарські засоби, вироби медичного призначення, технічні засоби пересування, технічні засоби реабілітації та ін.) у визначених законодавством обсягах, та є одним із

ключових завдань соціальної держави [1, 40]. Тому проведення державної політики має бути спрямовано на реалізацію цільових програм з охорони дитинства та передбачати надання дітям з інвалідністю пільг, переваг і соціальних гарантій у процесі виховання, навчання, підготовки до трудової діяльності та ін.

Ключове місце у системі гарантованих державою правових, соціальних і економічних заходів, які забезпечують дітям з інвалідністю, посідає державна соціальна допомога. Державна соціальна допомога є щомісячною грошовою виплатою дитині-інваліду, яка здійснюється в установленому законом порядку та розмірі до досягнення такою особою повноліття. Зазначений вид соціального захисту не може вирішити весь сектор проблем щодо соціального захисту дітей-інвалідів, однак дозволяє задовольнити мінімальні потреби дітей з обмеженими можливостями. Крім того, в Україні зберігається практика використання для розрахунку окремих соціальних допомог показника «рівень забезпечення прожиткового мінімуму»», що встановлюється на основі реальних можливостей видаткової частини Державного бюджету України та є меншим за розмір базового державного соціального стандарту. При цьому, слід зазначити, що прожитковий мінімум, що визначається з використанням застарілої методології, не відповідає вимогам сучасності. Недостатній рівень соціальної допомоги, що розраховується з прив'язкою до вказаного показника, зумовлює погіршення становища соціально вразливих верств населення нашої країни. Саме тому особи з інвалідністю, в тому числі і діти, продовжують залишатися найнезабезпеченішими категоріями населення в Україні.

Першочерговість вирішення проблем дитячої інвалідизації актуалізується необхідністю піклування про інвалідів з дитинства протягом тривалого проміжку часу, оскільки майже чверть випадків інвалідизації осіб у віці до 50 років обумовлена захворюваннями, перенесеними у дитинстві [2, 40]. Крім того, не варто забувати про те, що дитяча інвалідність є найбільш чутливим індикатором якості життя населення та рівня розвитку суспільства, інтегруючи всі негативні сторони сучасності й яскраво характеризуючи

ефективність діяльності усіх національних інституцій, у тому числі, органів державної влади, громадських об'єднань, що спрямована на створення таких умов, за яких люди з особливими потребами змогли б вести незалежний спосіб життя і брати активну участь у всіх його аспектах.

На сьогодні, процеси адаптації законодавства України до законодавства ЄС, приєднання до міжнародних норм права, ратифікація Україною конвенцій МОП поступово переорієнтовує політику щодо осіб з інвалідністю до суспільно визнаних стандартів, яких дотримуються прогресивні країни світу, створює спеціалізовані реабілітаційні установи, розвиває інклюзивну освіту та безбар'єрне середовище тощо. Так, сьогодні ринкова економіка розширює можливості до надання соціальних послуг та утримання центрів обслуговування осіб з інвалідністю. Наше суспільство поступово починає розуміти, що саме йому потрібно пристосовуватись до потреб осіб з інвалідністю, а не навпаки. Ефективний розвиток суспільства як цілісної соціальної системи базується, насамперед, на соціально спрямованих заходах держави на благо людини, її благополуччя, на яких Генеральний секретар ООН ще у 2019 році наголосив та закликав країни до реалізації стратегії в рамках виконання завдань соціальної інтеграції осіб з інвалідністю на наступне десятиріччя. Тому вчені наголошують, що міжнародно-правове регулювання соціального захисту осіб з інвалідністю має спрямовуватися не тільки на матеріальну підтримку непрацездатної (чи обмежено працездатної) особи, а й на удосконалення оточуючого середовища, усунення бар'єрів (як фізичних, так і психологічних та соціальних) на шляху до реалізації людиною з інвалідністю своїх прав нарівні з іншими людьми [3, 475].

В умовах сьогодення, навіть тоді, коли вжиті заходи державної політики спрямовані на підтримку людей з особливими потребами, відповідно до обраного курсу європейської інтеграції, прийняття відповідних декларацій і норм, однак, на жаль, в нашому суспільстві мають місце існування численних бар'єри, які не дозволяють особам з інвалідністю відчувати себе нарівні з іншими. Ці проблеми зумовлені, насамперед, недосконалістю нормативно-

правового регулювання, не сформованістю культури сприйняття людей з обмеженими можливостями; обмеженістю сфери надання послуг; недостатнім фінансуванням; недостатнім розумінням та усвідомленням проблем людей з обмеженими можливостями; слабкою розвиненістю та низькою дієвістю консультативних послуг та механізмів включення в суспільне життя.

Однією із проблем є інформаційна доступність дітей з інвалідністю, що є досить актуальною на сьогоднішній день. Стаття 19 Конвенції прав осіб з інвалідністю зобов'язує державу–учасника сприяти у веденні самостійного способу життя осіб з інвалідністю. Не зважаючи на те, що Україна ратифікувала вищезазначену Конвенцію, існують факти систематичного порушення прав осіб з інвалідністю, в тому числі дітей, на доступність до інформації, що значно порушує їхнє право на самостійний спосіб життя, вимушено їх відокремлює від соціуму. Серед провідних порушень в більшості випадків є відсутність дублювання шрифтом Брайля у громадських місцях, закладах освіти, засобах масової інформації візуальної інформації, звукової інформації тощо.

З 2018 року відбувається впровадження важливих кроків щодо реалізації інклюзивної освіти в Україні, де кожна дитина з інвалідністю мала б змогу разом з іншими дітьми відвідувати дитячий садок, школу, на рівні із іншими здобувати якісну середню та вищу освіту. Проте, на сьогодні існують проблеми у розбудові та розвитку інклюзивного освітнього середовища для дітей з інвалідністю. Стаття 53 Конституції України закріплено право кожного на освіту і не дивлячись на стан здоров'я, це право поширюється на всіх громадян. Гарантії права на освіту для всіх без виключення громадян України, у тому числі для осіб з інвалідністю, закріплені у багатьох нормативно–правових документах нашої держави. Проте, основним нормативно-правовим актом, який регламентує загальні основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні і гарантує їм рівні з усіма іншими громадянами можливості для участі в різних сферах життя суспільства,

безумовно є Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні».

Слід зазначити, що вступивши до закладу освіти, особи з вадами здоров'я стикаються з проблемами адаптації до навчального процесу, безперешкодного відвідування занять, самореалізації, взаємодії з викладачами і одногрупниками. Через недостатнє фінансування заклади освіти не можуть забезпечити навчання осіб з інвалідністю усіма необхідними умовами. Мається на увазі фізична доступність і матеріально-технічна база, спеціальних програм підготовки з урахуванням фізичного стану студентів, компетентності професорсько-викладацького складу. Таким чином, питання навчання осіб з інвалідністю потребує консолідації зусиль держави, громадськості і самих навчальних закладів.

Однією із проблем є недостатність фінансування заходів, спрямованих на реалізацію прав осіб з інвалідністю. Один із аспектів дотримання прав осіб з інвалідністю – це фінансування заходів, спрямованих на реалізацію прав осіб з інвалідністю на соціальне, матеріальне, медичне, санаторно-курортне забезпечення. При цьому, особи з інвалідністю, як і всі соціально незахищені верстви населення в Україні, перебувають на межі, а часто за межею бідності. Тому, на нашу думку, пенсії, виплати і пільги є скоріше моральною, а не матеріальною підтримкою держави осіб з інвалідністю. Необхідно погодитись з вченими, що декларування стратегії розвитку суспільства та держави по шляху реформування соціального захисту вимагає, насамперед, реформи правового статусу осіб з інвалідністю через об'єктивну необхідність підвищення дієвості, прозорості та доступності їх прав.

Таким чином, на нашу думку, на сьогодні проблеми соціального захисту дітей з інвалідністю є досить актуальними на рівні держави та суспільства. Першочерговими завданнями вважаємо перегляд нормативно-правової бази та її осучаснення, розвиток інклюзивного середовища, запровадження інституційного державного нагляду та громадського контролю з питань прав осіб з інвалідністю та моніторингу дотримання прав осіб з інвалідністю.

Джерела:

1. Малюга Л. Юридична природа поняття «соціальний захист дітей-інвалідів»/ Л. Малюга // Юридичний вісник. - 2014. - № 1. - С. 40-45.

2. Калашнікова Л. В. Проблеми соціального захисту інтересів родин, що виховують дітей з інвалідністю та дітей з обмеженими можливостями здоров'я. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи. - 2018. - Вип. 41. - С. 49-55.

3. Розвиток трудового потенціалу як складова соціальної безпеки України: монографія / С. В. Вишновецька, М. І. Іншин, В. Л. Костюк, І. С. Сахарук та ін. / за ред. М. І. Іншина, І. С. Сахарук. Київ: ФОП Маслаков, 2018. 544 с.

Науковий керівник: Малюга Леся Юріївна д.ю.н, доцент кафедри трудового права та права соціального забезпечення Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Коблов Артем Олександрович

здобувач вищої освіти факультету цивільної

та господарської юстиції

Національного університету «Одеська юридична академія»

ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Питання важливості захисту прав людей з інвалідністю буде актуальним у будь-який час. За даними Державної служби статистики України, станом на січень 2021 року в нашій державі проживає близько 2,7 мільйонів осіб з інвалідністю, що дорівнює приблизно 6,4 % від усіх громадян. Саме тому, постійний розвиток та вдосконалення політики у цьому напрямку завжди є необхідним і своєчасним.

Відповідно до Закону України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні», особою з інвалідністю є особа зі стійким розладом